

Prebujanje sočutja in usmiljenja

O pobudi posvojitve žrtev druge svetovne vojne na spletni strani vseposvojitvev.si

Jožef Muhovič, Memento, 1993-94, detajl Foto: J. Po.

Stari oče je bil invalid iz prve svetovne vojne, njegov sin je bil med partizani, a stari oče si je prizadeval pomagati vojakom na obeh straneh, ker je iz svoje izkušnje vedel, da so žrtve sistema. Kot srednješolka sem se z njim pogovarjala tudi o zamolčanih časih. Nikoli ne bom pozabila njegovih besed: »Težko je bilo med prvo in drugo svetovno vojno, najtežje pa je bilo v povojnem času.« Kljub bolečim izkušnjam ni nikogar obsojal in je bil veder človek. V spominu mi ostajajo njegove sklenjene roke in tiha molitev na klopi

ob domači krušni peči: za otroke, za vnuke, za spravo, za srečno zadnjo uro ...

Zgled starega očeta je oživel ob pobudi posvojitve žrtev zla iz druge svetovne vojne in po njej, saj o tem dogajanju nismo smeli niti govoriti. Izkopani človeški ostanki in pričevanja preživelih nam odkrivajo bolečo resnico naše zgodovine, ki je ne morejo prekriti še tako veliki kupi peska, betona, še tako visoka drevesa ... Resnica ostaja in jo lahko slišimo. Sedemdeset let ni bilo dovolj, da bi odprli srca in oči za vso resnico in vse krivice na vseh

straneh. Pobuda vseposvojitve je namenjena spoštljivemu spominjanju prav vseh žrtev, vpletenih v tragično zgodovino Slovencev. Verjamem, da je nastopil milostni čas, da vse naše umrle sprejmemo medse, se povežemo med seboj in se odpremo božjemu usmiljenju. Pobuda vseposvojitve se napaja ob Pavlovih besedah: »Kjer se je pomnožil greh, se je še veliko bolj pomnožila milost« (Rim 5,20). V družinskem krogu in v krogu pobude *Resnica in sočutje* (dogajanja ob 70. obletnici konca druge svetovne vojne), ki jo vodita Jože Dežman in Tomaž Erzar, jo je zasnovala Romana Bider. Za likovno opremo istoimenske spletne strani so bila uporabljena dela njenega moža, slikarja Jožefa Muhoviča, upravljal pa jo bo sin Jon.

»KJE JE TVOJ BRAT ...?«

»Majhno buško popihamo, rano očistimo in obvezemo, prestrašenega objamemo in z jokajočim jokamo, dokler se ne potolaži. Slovensko trpljenje pa ni smelo biti niti potlačeno, objeto, izjokano, izkričano, odžalovano, preboleno. Ljudje niso smeli izpovedati vseh svojih bolečin, žalosti, svoje resnice. Zatrtro trpljenje je le še raslo – navznoter – in se skozi vse mogoče špranje raztegnilo v sedanost.«

»Skoraj sedemdeset let nas vztrajno zasleduje vprašanje: »Kje je tvoj brat ...?« Kje so vsi naši bratje? Kakorkoli se že izogibamo, izgovarjamo, mislimo na kaj drugega, mižimo in skušamo pozabiti – nič ne pomaga, vprašanje je v različnih oblikah še vedno tu. In večina ga imamo za prekletstvo, ki nas ne spusti iz primeža preteklosti.«

Vsako na novo odkrito grobišče povojnih žrtev odpira med Slovenci rano, ki se ne more zaceliti. Pobuda vseposvojitve nas vabi, da naredimo korak naprej na poti sprave z bo-

lečo zgodovino, ki je v našem narodu vzrok za številne travme. Upamo, da bodo nekoč odgovorni ljudje v državi izpeljali pietetno in juristično korektno dejanje sprave. Mi pa lahko temu na osebni ravni pripravljamo osmišljeno človeško podlago, če se dejavno vključimo v pobudo vseposvojitve. Majhen korak, ki ga zmoremo narediti v osebni skrbi za prihodnost slovenskega naroda, je dragocen v primerjavi z velikimi sklepi, ki se ne uresničijo.

»Dokler vseh dejstev naše zgodovine, pa naj so še tako boleča, ne bomo vzeli za svoja, jih ne bomo mogli predelati,« pravi Romana iz lastne izkušnje. »Dokler sem si o naši Maši, ki ima cerebralno paralizo, ustvarjala iluzije in si jo želela drugačno, kot je, je bilo zelo težko. Ko pa sem sprejela realnost, se je odprl prostor odrešitve in Maša je postala naše sonce.«

POSVOJITEV POVOJNIH ŽRTEV

Posvojitve je povezana z dejanjem sočutja in usmiljenja do žrtve zla. V živem spominu bo žrtev postala oseba z imenom, s svojo življenjsko zgodbo in enkratnostjo. »Žrtvovano, pozabljeno ali razvrednoteno življenje bi s sočutjem in molitvijo doseglo dostojanstvo. Na točki srečanja dveh duš bi nastal spomenik, z vonjem po svetem. To bi bilo tostransko vstajenje od mrtvih. Morda bi bilo po tej poti hitreje zadoščeno pravici vseh ljudi do dostojnega pokopa in javnega spomina.«

Pobuda vseposvojitve naj bi v nas prebujala usmiljenje in sočutje, najlepše, kar premoremo. Prinašala naj bi nove poglede nase, na druge in na zgodovino, s tem pa tudi nov način delovanja. ■

JANA PODJAVORŠEK

POGOVOR

Le Gospod lahko vse tudi odreši

Romana Bider, ki je zasnovala pobudo vseposvojitve, nam jo je predstavila v pogovoru.

Kako se je začela pobuda vseposvojitve?

Prizadeva me vse večja napetost med nami. Delitve na vaše in naše ustvarjajo razpoke celo v prijateljskih in družinskih krogih. To nas teži in odtuja. Nikoli nisem mogla verjeti, da tisti, ki se posvečajo povojnim žrtvam, nabirajo zgolj politične točke. Nemogoče je, da smo ob vseh pobitih in skritih kar tiho in nič ne storimo. Tako sem se nekega dne spomnila: Kaj pa, če bi vsak od nas enega pokopal? No, morda bo to naslednja pobuda ... Najprej sem razmišljala, da bi bila pobuda namenjena ženskam, kot tistim, ki v srcu nosimo besede in dogodke, negujemo bolečino ... Prepričali so me, da preveč kompliciram in da morajo tudi moški razvijati svojo občutljivost in sočutje. Pobuda se je izoblikovala po zgledu posvojitve kardinalov v času konklava (*adopt the cardinal*). Zakaj ne bi metode, ki že obstaja, uporabili tudi za to?

Ob velikanski nepredelani teži zgodovine je posameznik nemočen. Drugače je, če si to težo porazdelimo. Pri Dežmanu sem zasledila misel, da je naša okužba »kapilarna«. Če je okužba kapilarna, mora biti tudi zdravljenje kapilarno. In to takšno, da lahko prav vsak, še tako star, majhen ali nemočen, prispeva svoj delež.

Najprej sem si predstavljala, da bom z idejo zgolj seznanila koga, ki se ukvarja s pravno tematiko. Poizkušala sem, vendar mi ni uspelo nikogar navdušiti do te mere, da bi prevzel izvedbo pobude. Ideja pa se mi je zdela toliko vredna, da sem vztrajala in po mesecih dela mi je uspelo izoblikovati lepo spletno stran.

Zakaj ste pobudo poimenovali vseposvojitve?

Posvojitve nam priključuje v spomin osirotelega otroka, ki se mu je končno izpolnilo najgloblje hrepenenje po tem, da pripada materi in očetu, ali pa ženo in moža, ki se previdno bližata majhnemu bitju, o katerem sta tako dolgo sanjala. Podarjeni so si. Posvojiti pomeni vzeti nekaj tako za svoje, kot je le mogoče. Pomeni tiho prisluškovati potrebam nemočnega bitja, mu popihati rano, ga nahraniti z ljubeznijo in v njem okrečiti življenje. Pomeni razširiti meje srca.

Predpona vse meri na celost, polnost, vseobsežnost in se ujema s hrepenenjem po povezanosti, spravljenosti in polnem življenju, dotiku božjega.

Vsi ti in še drugi pomenski odtiski se spletajo v zamisli o vseposvojitvi žrtev zla iz druge svetovne vojne pri nas. Želim si, da se pri tej pobudi ne bi ukvarjali s presojanjem, kaj je bilo prav in kaj ne, marveč predvsem s tem, da so vsi žrtve zla krutega vojnega časa. Tudi zase

ne moremo nikoli z gotovostjo reči, kako bi se odzvali in odločali, če bi se vojna začela danes.

Kako pa poteka posvojitve v praksi?

Pri testiranju spletne strani sem že posvojila prvo osebo, ki zdaj živi z mano. Tako na nov in poseben način ostaja v svetu, ki ga je morala prekmalu zapustiti. Njen svet gledam s svojimi očmi in svoj svet gledam z njenega vidika.

S posvojitvijo pomagamo sebi in njim. Sebi tako, da širimo meje svojega srca, njim tako, da po nas dobijo najosnovnejše človeške pravice do spomina in, upam, tudi pokopa. Po nas so deležni sočutja, ki ga niso imeli kot žrtve. Kristjani imamo pri tem posebno dobro izhodišče, saj je lahko usmiljen samo nekdo, ki je sam deležen usmiljenja. In mi smo deležni božjega usmiljenja. Potreben pa je še čas, da bo prišlo tudi do sprememb v mišljenju in delovanju.

Nam lahko na kratko opišete proces posvojitve povojnih žrtev?

Na spletni strani *vseposvojitvev.si* se z vpisom svojega imena in e-naslava najprej registrirate in ustvarite svoj uporabniški račun. Izbirate lahko med dvema načinoma posvojitve. V posvojitve lahko dobite določeno osebo, če poznate njeno ime in je na seznamu žrtev, ki ga ureja Inštitut za novejšo zgodovino. Drug način pa je naključna izbira žrtve. Postopek je

na spletni strani natančno opisan. Vsem, ki nimajo računalnika, je dana možnost, da v njihovem imenu posvojitve opravi nekdo, ki je na spletni strani že registriran. Vsak lahko v imenu nekoga drugega posvoji do deset oseb. Če pa bi jih kdo hotel še več, naj to sporoči na naslov *vseposvojitvev@gmail.com*.

Vseposvojitve je odprta tako vernim kot nevernim.

Prizadevala sem si, da bi našla najmanjši skupni imenovalce, o katerem se vsi strinjamo. Vsi si želimo živeti v normalnem svetu in vsi želimo lepo prihodnost našim otrokom. Če pa se zapletamo v razprtije, je to za vse slabo in vsem niža kvaliteto življenja. Prav vsako življenje je dragoceno. To je vsem skupno in k temu lahko vsi nekaj prispevamo.

Tudi v osebnem življenju ima vsak svoj križ, ki je v očeh nekaterih nekaj škandaloznega, po drugi strani pa nedvomno nekaj, kar nas oblikuje in odrešuje. Če gledamo na slovensko zgodovino z odrešenjskega vidika, potem lahko zaupamo, da je tudi boleči del zgodovine za slovenski narod nekaj dobrega. Želim si, da bi gledali s tega vidika.

Na začetku se morda bojimo posvojiti žrtve, ko pa ta korak naredimo, vidimo lepoto tega.

Upam, da bo tako. Prvi odmevi, ki jih dobivam, gredo v to smer. Vsako nedeljo smo povabljeni k skupni molitvi angelovega češčenja, to je pobuda za vse verne. Neverni pa lahko svojim posvojenim žrtvam namenijo dobre misli, negujejo blage spomine nanje in sploh nekaj, kar dviguje. Vse težke stvari lahko privzdigujejo tako verni kot neverni. Vse, kar se dviga, pa se steka k Bogu ...

JANA PODJAVORŠEK